

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 21. maja 1862.

Razglas c. k. ljublj. deželnega poglavarstva zavolj premij za kobile in žebice.

Delile se bojo letos te premije prvokrat v Postojni na Notranjskem, in sicer 14. dne velikega srpana, to je, dan pred vel. Šmarnom. Ob devetih zjutraj mora vsaki gospodar s svojo živino na mestu biti in seboj prinesiti pismo od soseskiinega župana, katero potrjuje, da je kobila z žebetom, že preden je žebe storila, tistega gospodarja bila, ki želi premijo dobiti, ali da je triletna žebica od take kobile, ki je takrat, ko je žebe storila, njegova bila in pa od njega izrejena. Brez tega županovega spričala ne more nobeden dobiti premije za pripeljano živino, če je še tako lepa. —

Po novi postavi zamore tudi taka triletna žebica premijo dobiti, ki je že vozila, pa ni po vpregi kakorkoli pokvarjena bila in se za pleme posebno dobro kaže.

Razdelilo se bo letos 10 premij, skupaj 48 cekinov, namreč

ena premija z 10 cekini za najlepšo kobilo z žebetom 4 do 7 let staro,

5 premij po 4 cekine za druge lepe (dobre) kobile z žebetom,

ena premija z 8 cekini za tako triletno žebico, ki se kaže za pleme najboljšo,

ena premija s 4 cekini za triletno žebico, ki je za uno (z 8 cekini) najlepša,

dve premii po 3 cekine za še druge dve lepe triletne žebici.

Zraven cekinov prejme vsak gospodar še srebrno svetinjo „za dobro pleme in rejo“. — Če pa se več kot 10 kobil ali žebic premije vrednih pripelje in tedaj za ostale gospodarje ne morejo cekinov dobiti, pa prejmejo oni gori omenjene srebrne svetinje.

To je dalo sl. c. kr. deželno poglavarstvo v Ljubljani 5. dne t. m. na znanje. Radovedni smo, kakošno blago bojo kaj Notrajnčanje pripeljali; se vé, da pa tudi iz vseh družih krajev Krajskega zamorejo gospodarji s svojo živino priti in se za premijo potegniti.

Opomin gospodarjem

zastran zakožnega črva v smrekah.

Iz Kranja 17. maja. ☉ Smrekovina v naših gozdh je letos v veliki nevarnosti. Huda suša lanskega leta umorila je mnogo smrek, posebno v strmih logih, kakor se nahajajo na bregovju ob Savi, kjer le plitva prst skalovje krije. Zaredil se je v sušicah zakožni črv (Borkenkäfer), ki je smrekovini strašno škodljiv, kakor smo že večkrat v „Novicah“ brali. Prebiva ta kuček najraje v suhih smrekah in v smrekovem štorovju; kadar mu pa takega prebivališča pomanjkuje, napade tudi zdrave in dorašene smreke, ter svoj zaplodek (zalego) pod skorjo ali lubje zarine. Črviči se živijo z ličjem, katero na vse strani križem pregledajo in živno moč lesu v kratkem zatrejo.

Vidi se v naši okolici mnogo smrek vsake debelosti, ki so sicer še zelene in so tudi pomladanske mladike pognale, vendar je njih barva nekoliko bolj rujavkasto zelena memo drugih in pa, če so ravno zelene, že omagujejo (venijo).

Naletel sem unidan na kmeta v gojzdu blizu Čirčič ki svoje smreče žalostno ogleduje. Praša me: kaj da ta nova božja kazen pomeni, ker smreke na videz zdrave se v tako ugodnem vremenu, kakor je letošnje, tako hitro začenjajo sušiti. Sekiro sva imela pri rokah, odsekava nekoliko skorje od smreke, ki se je nama bolehná dozdevala, in glejte! gomezelo je pod njo vse polno črvičev. Gledava čez Savo na desni breg, kjer ima premožen gospodar velik in lep smrekov gojzd, pa že od dalječ sva naštelá več ko 50 smrek, ki bodo preden dojde sv. Jakob, že rujave postale.

Nevednemu kmetu, kteremu se je ta od nekaj znana, stara smrečja bolezen nova božja kazen zdela, lastnosti tega škodljivega kukca razloživši prosim tudi „Novice“, naj sonet opomnijo posestnike gojzdov, da brž ko brž vse sušice z gojzdov spravijo, jih omajijo, skorjo pa, v kateri zarod tega mrčesa prebiva, vso sožgejo, preden da kuček, ki h koncu tega in v začetku prihodnjega mesca roji, svoj zaplodek sopet smrekovi koži podtakne.

To je edina pa gotova pomoč odvrniti nadlogo hosti; al čisto vse tako smreče se mora pobrati iz gojzda. Le povrh in nečimerno to storiti, ne pomaga nič, in škoda velika je potem res kazen božja nemarnega gospodarja!

Hrast in vrba v zvezi s poljskimi sadeži pomaga gojzdom na višo stopnjo.

Poskuševal sem na več golin, potem ko sem jih že enkrat precej obdelal in nekoliko let kakor njive rabil, prvo leto ovsá sejati, pa na nektare krompirja vsaditi, da bi travo popolnoma zatrl. Ko mi je to obveljalo, sem podoral že pozno v jeseni ali pa zgodaj spomladi po 5—7 palcov globoko vrbovih šib in sicer na to vižo:

Pokladal sem šibe podolgoma v brazdo; na tisto stran, kjer se ima povleči, se nekoliko vtaknejo, da jih konji tako lahko ne spodrijejo. Vrbove špice se morajo na tisti strani, kodar drevo reže, na pošev pokladati, da jih zemlja, ko drevo okrog pride, tako zasuje, da se le špice iz zemlje vidijo. — Pri tem delu se pa ni treba pretežavno vesti, ker mladike, če pridejo le po 2 do 3 palce pod zemljo, začno korenike poganjati. Vrbove se vselej dobro obnaša, ker šibe korenine poganjajo, kolikor jih je s prstjo zasutih, in poženejo v prvem letu že po 3 do 5 čevljev dolge mladike. Za to vrbovo rejo rabim najslabše šibinice, ktere se po navadi za kurjavo poberajo, in so po 2 ali 3 letne mladike, in če ni drugači, so za posadbo tudi po enem letu stare šibinice dobre. Šest delavcov more, če se vsakemu en kos zemlje prepusti, zmiraj toliko vrbovih mladik v brazdo vložiti, kolikor je svetá za zasadbo preoranega. Tiste šibe, ki preveč iz zemlje molijo, delavci porujejo in globokeje posadijo;

tiste pa, ki pod zemljo trdo leže, čeravno jako iz brazde molé, se nekoliko prirežejo, kar se tudi lahko stori, če se z eno nogo na mladiko stopi, in to, kar je je preveč, odreže.

Če je kraj na to vižo pripravljen, ga drugo spomlad z želodom obsejem, za posetev 1 orala ali 1600□ sežnjev jemljem po 10 vagánov želoda; potem dam z želodom obsejani kraj s kakim težkim valjarjem povleči, tisti želod pa, ki po vrhu ostane, otroci v zemljo potlačijo. Na to vižo sem si kaj lepo obsetev napravil. Vrbovje sem pa le zato nasadil, da je varovalo, da ni trava hrastičja prerastla; vrbovje je travo popolnoma zadušilo, in ni mi bilo obilo stroškov prizadalo.

V drugem ali tretjem letu režem mladike, iz katerih dam jerbace in druge pletenice plesti, in to delo toliko časa vsako leto ponavljam, dokler jih hrastičje popolnoma ne zamori, kar se že v 8 ali 9 letih zgodi. Tako sem si zaredil lepih in čvrstih hrastičev od leta 1842, ki so eden k drugemu po 28 čevljev visoki.

Po novejših skušnjah jemljem sedaj za posetev enega orala le po 4 vagáne želoda, ker hrastje vrbe prenašlo zaduší; do 12. leta sem — kakor je cena vrb — iz enega orala 60 gold. skupil; od 12. leta dalje se vrbje od leta do leta slabeje obnaša, kakor bolj hrastiči rastejo in se po širjavi razprostirajo.

Najboljšo hrastovino, ki mi ni veliko stroškov prizadala, sem si pa tako-le napravil: Kraje, ktere sem mislil z želodom obsejati, sem prepustil delavcom, da naj jih, kadar je moč, v jeseni in pozimi prekopljejo. Spomladi se je na tako obdelane kraje lan posejal, ki se na taci krajih vselej dobro ponaša. Brž ko se lan zagrebe, se v napravljene grabničke želod po 4 čevlje zrno od zrna posadí, in potem takem pride na 2 čevlja dvoje zrn eno od družega po palcu globoko v zemljo, ko se lan poruje, ostane želod brez vse overe pri miru. Zdaj morajo delavci sad opléti in zemljo prekopati. V drugem in tretjem letu dam zemljo med hrastiči zopet prekopati in s krompirjem, fižolom, repo, zeljem itd. obsaditi. Za ta pridelek, ki jim ga vselej brez plačila prepustim, družega ne tirjam, kakor da mi hrastiče čiste držé.

Na to vižo nimam pri obdelovanji nobenih stroškov, tem bolj pa kaj lepo hrastovino, v kateri je po tri leta staro mladje že po 5 čevljev visoko in po palcu debelo; ob enem sem že nekoliko let blizo 180 družinam največo dobroto skazoval. So mi pa tudi posebno hvaležne, in mi hvaležnost svojo s tem skazujejo, da se skušajo, kdo lepšo hrastovino obdela in kviško spravi, in tako zboljšam eno pleho za drugo v gojzdu. Iz „Neue Erfind.“

Ljudske knjižnice ali bukvarnice.

Na nebu sijajo večje in manjše zvezdice. Lučica pri lučici veže čarobno nebo razsvitljeno.

Bila je tma v naši predragi domovini. Unele so se krasne zvezde na nebu domačem: čitavnice v glavnih slovenskih mestih. Pokriva še tú in tam kak oblak vstajajoče druge sestrice, ki ga bodo predrle in zasijale v slogi s svojimi sestricami.

Te poglavitne čitavnice — zvezde večje — se mi zdijo kakor močne držice v mreži razsvitljenja narodnega, ktero mora zamigljati žareče od mnogih drugih manjih zvezdic — ljudskih knjižnic.

Davno sem že ta nasvèt ali to željo hotel izustiti — in srčno me veseli, da naprava neobhodno potrebnih ljudskih ali občinskih, ali farnih, ali selskih knjižnic so že drugi rodoljubje nasvetovali v vseh naših poglavitnih slovenskih časnikih. *)

*) Iz „Novic“ nam je znano, da pri mnogih farah so že pred več leti ustanovljali take bukvarnice, kjer so farani ob nedeljah

Mi smo zaostali, se vé da ne po lastni nemarnosti, temveč po hudi osodi.

Treba je, da začnemo na vseh straneh zbirati vse svoje moči, če se hočemo rešiti iz tmine, in lastno, narodno izobraziti.

Premišljevatí moramo, ktere predstva nam zamorejo pomagati, in kako, da se zamorejo pridobiti in zbrati za naš tako dolgo zapušeni narod.

Narod naš mora se zavediti, spoznati po svojem rodu, po svoji žlahti, po svojih močeh, po svojem poklicu, po svoji zgodovini. Narod naš mora zvediti, kaj človeštvo na svetu premišluje, kako v poljedelstvu, obrtništvu, v vedah in umah napreduje, kaj je dozdej z duhom in z drugimi močmi dovršilo. Dozdej je našemu narodu skoraj vse zakrito.

Al to ni strašna osoda obsojenca, kateri mora biti ločen od najdražjih božjih darov in blaga človeškega?

Narodu našemu se mora podati pravi poduk, se mora prižgati pravo razjasnjenje brez škodljivih veš, ki pri drugih narodih švigajo kakor prave razsvitljivke, pa so le zapeljivke.

Narod naš je radoveden, neizrečeno prebrisane glave, in hrepení po znanstvu in novicah o tej ali uni zadevi.

Kaj mu je tedaj treba?

Prave, zdrave trezne dušne hrane.

Slovstvo naše ni še bogato, — al če Bog dá in še rodoljubno se poprimemo pisanja v mnogovrstnih zadevah, hoče se množiti. Dozdej je naše slovstvo tudi nespačeno; poštenost in čistost slovstva našega moramo skrbno varovati, da se nam ne pokvari naše pobožno in dobro ljudstvo.

Zamoremo že zdaj podati mnogo bukev zanimivega in podučnega zapopadka našemu narodu, — in vsak dan bode to lože, bolj ko se bode naraševalo število čitateljev.

Posebno željo zastran novih knjig imamo do naših zgodovinskih pisateljev, da naj pojasnejo zgodovino Slovincov in Slovanov, da naj pokažejo, kako da smo vsi enega debela razne vejice, kako da smo mi zaostali v razcvetenju, in da zdaj v dobrem, toplem pomladanskem solncu moramo svoje brstke pognati, razcvetati, da zamoremo z drugimi sad omike roditi v slavo in korist majke slave in v spolnjenje nam od Večnega naložene naloge.

Na dalje naj se spisujejo povestice zanimive iz slovenske in sploh slovanske zgodovine v probudo našega ljudstva.

Piše naj se dalje še o tem in drugem raznem predmetu, — saj še toliko nerodovitne zemlje leži na polju našega slovstva.

Vse naj se pa piše razumljivo in v narodnem duhu. Jedro naj več velja kakor lupina.

Ker pa že s tem, kar imamo, zamoremo za potrebo založiti knjižnice male, začnimo nemudoma jih ustanovljati.

Celi narod naš naj se razdelí v take društva, naj se vdeleži pri taci knjižnicah. Kar je posamnemu nemogoče zavolj prevelikih stroškov, bode složenim in združenim lože, — in budila se bode tudi uzajemnost in bratstvo med rojaki, ki moramo jeden drugega kolikor mogoče podpirati. Bratovska ljubezen naj popravlja, kar je škodovala tuja sila.

Take knjižnice naj si preskrbé naše rodoljubne časopise, ki se vestno in neprenehoma trudijo za naše blagostanje, in knjige domače ter počasi tudi od drugih naših bratov slovanskih, posebno na jugu.

Bukvice naj gredó od rok do rok. Če eden kaj ne razume, naj praša bolj zvedenega. Bolj zvedeni in prebrisani podstopijo naj se ljudomilega dela, da učé svoje sobčane brati in pisati.

Pokažimo, da zamoremo posebno napeti svoje dušne

prebrane bukvice nazaj nosili, pa druge dobivali. Spominjamo se, da smo na Dobrovi poleg Ljubljane sami z veseljem ogledovali tako knjižnico. Naj gosp. Tomanov opomin pripomore še več k temu lepemu in važnemu početju ljudske omike po vsem Slovenskem! Vred.